

Rapor

COM/ENR/REP/002/FINAL

Gayri resmi tercüme

Beşinci Toplantı Bişkek, 30 Mayıs 2019

"DOĞAL KAYNAKLARIN ÇEVRESEL AÇIDAN VERİMLİ KULLANIMI: YASAMA DESTEĞİ"

I. GİRİŞ

1. Çevre ve Doğal Kaynaklar Komisyonu'nun Bişkek'te 14 Eylül 2018 tarihinde yapılan dördüncü toplantısında, bir sonraki toplantı gündeminin ana maddesi olarak "Doğal Kaynakların Çevresel Açından Verimli Kullanımı: Yasama Desteği" konusunun tartışılması önerildi.
2. İnsanlık, son iki yüzyılda önemli bir ekonomik ilerleme ve nüfus artışı yaşamıştır. Sanayinin gelişmesi ve yaşam standartlarının yükselmesi doğal kaynakların tüketimindeki artışı da beraberinde getirmiştir. İnsanların, büyümenin temel süreçlerini tüketerek olası sonuçlarını görmeleri fazla zaman almamıştır.
3. İnsan refahı, doğal kaynakların kullanımı ve tüketimine dayanır. Kaynak kullanımında devam eden artış ve buna bağlı çevresel etkiler ekolojik krizlere ve güvenlik tehditlerine yol açan çok sayıda olumsuz etkiye sahip olabilir. Bu nedenle, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve yönetimi, 1992 yılında Rio de Janeiro'daki zirveden başlayarak her zaman dikkat merkezi ve birçok siyasi tartışmanın da odak konusu olmuştur.
4. Son 50 yılda insanlar, ekosistemlerini, insanlık tarihinde gıda, içme suyu, odun, lif ve yakıt gereksinimlerini karşılamak üzere daha hızlı ve geniş bir şekilde değiştirdi. Bu, insan refahı ve ekonomik kalkınmasına önemli faydalar sağlamıştır, ancak bu başarılarla birçok ekosistemin bozulmasıyla ulaşılmıştır.

5. Diğer birçok ülkede görüldüğü üzere, TÜRKPA üyesi ülkeler, ekonominin tüm sektörlerinin hızlı bir şekilde gelişmesi ve doğal kaynakların verimsiz kullanımı, insan faaliyetlerinin hızla gelişmesi de dahil olmak üzere, çevresel sorunların artmasına yol açtığından, çevre sorunlarını ve doğal kaynakların rasyonel kullanımını ele almakla ilgilenmektedirler.
6. Bu raporun amacı bölgesel işbirliği önceliklerini geliştirmektir. Raporu Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin ilgili bakanlıklarına ait materyaller ve ayrıca ilgili uluslararası kurumların internet kaynakları esas alınmıştır.

II. ÜYE ÜLKELERDE DURUM

AZERBAYCAN

7. Azerbaycan zengin doğal kaynaklara ve gelişmiş sanayi bölgelerine sahiptir. Bu açıdan Azerbaycan'da 11 iklim tipinden 9'una rastlamak mümkün. Ek olarak, petrol ve gaz yatakları, faydalı maden yatakları, cehver içeren ve cevher içermeyen mineraller bakımından da çok zengindir. Orman kaynakları ve su kaynakları dahil biyolojik kaynaklar bu zenginlikler arasındadır.
8. Azerbaycan, UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Yabani Hayvanların Korunması Sözleşmesi, Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi, Sınır Aşan Bağlamda Çevresel Etki Değerlendirmesi Sözleşmesi, Avrupa'daki Yaban Hayatı ve Çevrenin Korunması Avrupa Sözleşmesi, Ozon Tabakasını Tüketen Maddelere Dair Montreal Sözleşmesi de dahil olmak üzere, BM Tehlikeli Atık Transferleri ve Bertarafının Kontrolü ile İlgili Çerçeve Sözleşmesi ve diğerleri dahil olmak üzere, 20'den fazla çok taraflı çevre sözleşmesine ve protokolüne katılmıştır.
9. Aynı zamanda, Azerbaycan Cumhuriyeti ile çeşitli ülkeler arasında 30 adet ikili anlaşma ve mutabakat zaptı imzalanmıştır. Bu ülkeler arasında Gürcistan, Türkiye, İran, Orta Asya cumhuriyetleri, Moldova, Almanya, Kore, Çin, Çek Cumhuriyeti, Letonya ve diğerleri sayılabilir.
10. Son yıllarda çevre konusunda Azerbaycan Cumhuriyeti'nde imzalanan belgeler, ulusal ekonominin büyük sektörleri için stratejik bir yol haritası olan 2017-2020 için

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Biyoçeşitliliğin Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Ulusal Stratejisi'nde belgelenmiştir. Azerbaycan 2020 Gelecekteki Ekonomik Konseptte Genel Bakış, 2019-2023'te Azerbaycan Cumhuriyeti Bölgelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişimi üzerine Devlet Programı, 2018-2020 yılları için Azerbaycan'da Katı Atık Yönetiminin Geliştirilmesine Yönelik Ulusal Strateji ve Eylem Planları vb. belgelere de yansıtılır.

11. Azerbaycan Cumhuriyeti yasaları ekoloji alanındaki yasal ilişkilerin düzenlenmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde devlet egemenliğinin restorasyonu sonrasında, bu alandaki yasal ilişkileri düzenlemek için bir takım yasalar kabul edildi. Azerbaycan Cumhuriyeti Orman Kanunu (30 Aralık 1997), Azerbaycan Cumhuriyeti Su Kodu (26 Aralık 1997), Azerbaycan Cumhuriyeti Toprak Kodu (25 Haziran 1999), "Çevre Koruma Üzerine" Haziran 1999, "Dünyada" (13 Şubat 1998), "Atmosferde Hava Koruması" (27 Mart 2001), "Özel Koruma Alanları" (24 Mart 2000), "Yaban Hayatı Üzerine" (4 Haziran 1999), "Çevresel Bilgi Üzerine" (12 Mart 2002), "Nüfusun Radyasyon Güvenliği Üzerine" (30 Aralık 1997), "Balıkçılıkta" (27 Mart 1998), "Yeşilin Korunması Üzerine" (2 Mayıs 2014), "Ekolojik Güvenlik Üzerine" (04 Haziran 1999), "Eğitim ve Halkın Bilgilendirilmesi Üzerine" (10 Şubat 2002), "Hidro Meteorolojik Faaliyet Üzerine bir" (17 Nisan 1998), "Çevresel Etki Değerlendirmesi" (12 Haziran 2018) ve diğerleri.

12. Yukarıda bahsedildiği gibi, Çevre hakkında çok sayıda yasa kabul edilmiştir. Bu yasalar Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasına dayanmaktadır. 1999 yılında Çevre Koruma Kanunu kabul edilmiştir. 1999 yılında, Çevre Koruma Kanunu kabul edildi. Çevre Koruma Yasası tüm alanları kapsar - atık yönetimi, fauna koruması, çevre uzmanlığı vb. kapsamaktadır. 2007 yılında Çevre Koruma Kanunu'nda bazı değişiklikler yapıldı. 2008-2009 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin işlevleri Ekoloji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, İçişleri ve Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir.

13. 16 Temmuz 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca, Mineral Hammaddelerini korumak ve doğal kaynakların rasyonel kullanımını sağlamak amacıyla, Maden Kullanımına İlişkin Devlet Ajansı kurulmuştur.
14. Genel olarak, ülkedeki ekolojik durum, doğal kaynakların korunması ve yeniden üretilmesi sürdürülebilir kalkınma kavramının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu bağlamda, Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, BM sisteminin çevre koruma alanında tüm iki taraflı ve çok taraflı formatlarında işbirliği yapmaktadır.

KAZAKİSTAN

15. Devletin çevre politikasının temelleri Kazakistan Cumhuriyeti Anayasasında açıkça tanımlanmıştır. Çevrenin korunması, siyasi belgeler ve stratejiler ile Kazakistan mevzuatına yansıtılmaktadır.
16. Kazakistan Cumhuriyeti Çevre Kanunu 9 Ocak 2007 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Kanun, Kazakistan Cumhuriyeti topraklarındaki ekonomik ve diğer doğal kaynak kullanım faaliyetleri ve çevresel etkiler sırasında doğal kaynakların korunması, çoğaltılması, depolanması ve kullanılması alanındaki ilişkileri düzenlemektedir.
17. Kazakistan Cumhuriyeti'nin sürdürülebilir kalkınması için ekolojik hedefleri, devlet tarafından insan yaşamı ve sağlığı için elverişli bir ortam sağlamak; çevre koruma ve biyolojik çeşitliliğin korunması; Kazakistan Cumhuriyeti'nin doğal kaynaklarını geliştirmek ve doğal kaynakların ve çevre kullanımının ulusal çıkarlarını sağlamak; şimdiki ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını adil bir şekilde sağlamak; sürdürülebilir üretim ve tüketim modelleri geliştirmek; Çevre standartlarının göz önünde bulundurarak çevre ve ekonomik gelişme gereksinimlerine uyma; Herkesin çevre ve çevre bilgilerine ve sürdürülebilir kalkınmaya tam katılım hakkına uymak; Çevre koruma alanında alınan önlemlerin şeffaflığının sağlanması; sağlıklı bir devlet ve ekosistemin bütünlüğünün korunması ve rehabilitasyonu için küresel bir ortaklık; çevreye zarar verme sorumluluğuna ilişkin uluslararası hukukun gelişimini teşvik etmek; Çevreye ağır veya geri dönüşü olmayan bir hasar tehdidi olduğu durumlarda önlem almakla birlikte, çevreye ciddi zarar verebilecek veya insan sağlığına zararlı

olarak kabul edilen faaliyet ve maddelerin diğerk ülkelere transferini engellemek, önlemek.

18. Uluslararası anlaşmalar ile ilgili olarak, Kazakistan Cumhuriyeti çevre sorunlarına aktif olarak katılmaktadır. Kazakistan 30'dan fazla biyoçeşitlilik, su ve diğerk uluslararası anlaşmalara taraftır. 2 Ağustos 2016 tarihinde, Kazakistan Cumhuriyeti Paris Anlaşmasını imzalamıştır. Bu anlaşmaya göre, Kazakistan 2030 yılına kadar karbondioksit emisyonunu yüzde 15'e kadar azaltmayı taahhüt etmiştir.
19. Genel olarak, ülkenin çevre mevzuatının geliştirilmesi için koşullar mevcuttur. Sorumlu kuruluş Kazakistan Cumhuriyeti Enerji Bakanlığı'dır. Bünyesinde Çevresel Düzenleme ve Kontrol Komitesi mevcuttur. Ayrıca, Kazakistan Cumhuriyeti'nin ilgili bakanlıkları, çevre koruma alanındaki mevzuatın uygulanmasında görev almaktadırlar.
20. Aynı zamanda, Kazakistan Cumhuriyeti Parlamentosu bu yasa ve yönetmelikleri kabul etme temel yetkisine sahiptir ve yasal mevzuatın iyileştirilmesi ve geliştirilmesi alanındaki ana otoritedir.

KIRGIZİSTAN

21. Birleşmiş Milletler'in 2012'deki "RIO + 20" Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda Kırgızistan, "yeşil ekonominin" önceliklerini teşvik ederek uzun vadeli sürdürülebilir kalkınmaya olan bağlılığını belirtmiştir.
22. 2013-2017 Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi'nin bir parçası olarak, ülkenin sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin siyasi belgesi Ocak 2013'te kabul edildi ve yakın zamanda Kasım 2012'de Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Konseyi kuruldu. Strateji çerçevesinde ilk kez insani gelişme, insani ve doğal yatırım öncelikleri ana öncelikler olarak ortaya konmuştur.
23. Ülkenin ekonomik kalkınması ile ilgili olarak Kırgızistan Ulusal Kalkınma Stratejisi'nde 2040'a kadar doğal kaynakların korunması ve etkin yönetimi ile hükümetin "Birlik ve Güven Yaratma" Kalkınma Programı belirtilebilir.
24. Bu alanda Kırgızistan, etkili alternatifler yaratmadan, doğal kaynakların tükenmesi, doğal ekosistemlerin kaybı, düşük kaynak ve enerji verimliliği ve düşük insan

sermayesi gibi sürdürülebilir kalkınmasını tehdit eden bir dizi zorlukla karşı karşıyadır.

- 25.Ciddi zorluklardan biri, nüfusun yaşam koşulları ve sağlığını tehdit edecek olası iklim değişikliğidir. Bu durum, devletin su kaynakları üzerinde daha büyük bir etki oluşturacak ve bu da hidroelektrik ve tarımsal üretim kapasitesini azaltacaktır.
- 26.Doğal kaynakların verimli bir şekilde kullanılması, bunların korunmasına, yaygın kullanımlarının azaltılmasına ve yenilenebilir kaynakların yanı sıra güneş, rüzgar vb. alternatif enerji kaynaklarının geliştirilmesine odaklanılmalıdır.
- 27.Kırgız Cumhuriyeti Jogorku Keneşi'nin 28 Haziran 2018 tarih ve 2532-VI tarihli Kararı, "Kırgızistan yeşil ekonominin ülkesidir" kavramını benimsemiştir. Bu kavramın uygulanması ve Kırgız Cumhuriyeti'nin 2040 yılına kadar Ulusal Kalkınma Stratejisi kapsamında, 2019-2023 için Yeşil Ekonominin Geliştirilmesi Taslak Programı geliştirilmiştir.
- 28.Kırgızistan Cumhuriyeti çevre mevzuatı, çevrenin ve doğal kaynakların korunması ile ilgili birçok yasal ilişkiyi düzenlemektedir. Ekonomik ve diğer faaliyetler sırasında çevrenin korunması için normlar ve şartlar koymuş, çevresel suç türlerini, sorumlulukla ilgili önlem ve prosedürleri belirleyerek, doğal kaynak kullanımına ilişkin prosedürleri tespit etmiş, kotanın kaldırılması ve koruma ve geri alma önlemleri koymuştur.
- 29.Kırgızistan'da çevrenin korunmasına ilişkin temel yasal ve normatif belge, çevre yönetimi ve koruma alanındaki siyasi yasal çerçeveyi ve yasal ilişkileri sağlayan Çevre Koruma Kanunu'dur.
- 30.Planlanan ekonomik ve diğer faaliyetlerin halk sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek için, devlet ekolojik uzmanlığı Ekolojik Uzmanlık Yasası uyarınca gerçekleştirilir. Aynı zamanda, proje belgelendirmesinin tüm tür ve aşamalarının gerekli ve ayrılmaz bir parçası Çevresel Etki Değerlendirmesidir (ÇED). Girişimi başlatan, belgeleri Çevresel Etki Değerlendirmesi ile ilgili devlet kurumuna sunar. Devlet ekolojik uzmanlığının olumlu sonuçları, konunun finanse edilmesine, kredilendirilmesine, yatırımına ve uygulanmasına olanak tanıyan bir koşuldur.

31. Sonuç olarak, çevresel sürdürülebilirlik konularını ve çevresel sürdürülebilirlik önceliklerini ülkenin kalkınma öncelikleri içine sokmak, sürdürülebilir ekonomik büyüme için doğal ortamda bozulmaya yol açmayan uzun vadeli bir temel oluşturur.

TÜRKİYE

32. Madencilik yeraltı kaynaklarının çıkarılması ve toplumun hizmetine sunulmasıdır.

Yer altından madenler çıkarılması ve ekonomiye aktarılması kaçınılmaz zorunluluktur. Ne yazık ki, madencilik yenilenebilir bir kaynak değildir ve yapılan işin niteliğine bağlı olarak, madenleri ekonomiye sunarken doğanın zarar görmesini önlemek için çeşitli önlemler alınması gerekmektedir.

33. Maalesef, madencilik sektöründeki en sorunlu alanlardan birisi çevredir. Madencilik, dün olduğu gibi bugün de büyümenin motorudur. Neredeyse hayatımızın her alanına dokunan bir sektördür. Bu nedenle ekonomi ve işgücü açısından çok yüksek öneme sahip bir sektördür.

34. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, maden arama, işleme ve madencilik için Türkiye'nin mevzuatında gerekli düzenlemeleri yapmakta ve yapmaya devam etmektedir.

35. Yerel ve ulusal madencilik politikası çerçevesinde Türkiye önemli adımlar atmıştır.

Türkiye'de madencilik sektöründe sadece insan ve doğa için değil, aynı zamanda çevre ve insanla ilgili faaliyetler için bir kültür oluşturulmuştur.

36. Madencilikte çevre konularında önlem alınması ile madenin işlenmesinden sonra restorasyon aşaması da sürecin içerisinde. Böylece, girişimci işe başlamadan önce restorasyon aşamasını dikkate alır.

37. Maden kanununda belirtildiği gibi, Ocak ayının sonuna kadar, maden üretiminden alınan devlet payının %70'i bütçeye, %30'u ise çevre düzenlemesi için merkez ofise aktarılır. Böylece, girişimcinin ekonomik durumu restorasyon için müsait olmadığında, restorasyon devlet tarafından sağlanmaktadır. Görev süresi sona erdiğinde, ruhsat sahibi alanı çevreye uygun olarak teslim etmeli ve ilgili belgeleri Genel Müdürlüğe teslim etmelidir. Ruhsat sahibine bu rehabilitasyon işini yapmak

için bir yıl verilir. Bu süre zarfında gerekli önlemler alınmazsa, tüm sorumluluk lisans sahibine aittir ve yargı süreci başlar.

38. Madencilik faaliyetlerinin lisanslı olmayan alanlarda yapıldığının tespit edilmesi durumlarında, bu alanların restorasyonu devlet kurumları tarafından gerçekleştirilir. Madencilik ve lisanslı faaliyetler, çevresel etkiler ve kentleşme gibi çeşitli nedenlerle yasaklanabilir.
39. Özellikle kömür madenciliği çevre sorunlarına neden olmaktadır. Çevrenin kirlenmesine özellikle dikkat edilmelidir. Su, hava kirliliği, katı atık ve duman kirliliği buraya dahil edilmiştir. Aynı zamanda, alanın kullanımı nedeniyle bölgenin ihlali hakkında konuşmak da mümkündür. Bu alanı düzenlemek için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi Çevre Kanunudur. Ayrıca, atık yönetimi, su kirliliği, su kirliliği kontrol yönetmelikleri, petrol kirliliği ve diğer konularla ilgili pek çok faaliyet yürütülmektedir.
40. Madencilik sektörü, faaliyetlerini tam entegre bir çevre yaklaşımı içerisinde sürdürmektedir. Türkiye'deki madencilik faaliyetleri lisans aşaması ile başlar. İkinci aşama çevre dostu değerlendirmedir. Türkiye'deki madencilik faaliyetlerini yürütmek için şirketin lisansı olmalı ve Çevresel Etki Sertifikası almalıdır. Daha sonra şirket mülkiyet ve konaklama belgeleri ile işyeri açma ve çalışma iznini sunar. Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, şirketin faaliyet göstermesine izin verir. Sonunda, ilgili diğer izinler alınır.
41. Madencilikte, hem işlemede hem de geri dönüşümde birçok maden atıkları vardır. Türkiye'de çevresel etkilerin ve olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması çerçevesinde birçok faaliyet yürütülmektedir.
42. İlk önce, maden atıklarının niteliği belirlenir. Bir dizi test ve laboratuvar faaliyetinin ardından, atık dökümlerinin niteliği belirlenir ve tehlikeli atıklar veya tehlikeli olmayan atıklar ayırt edilir. Aynı zamanda, Atık Yönetimi Yönetmeliği geliştirilmekte ve uygulanmaktadır.

43. Türkiye'de madencilik faaliyetlerinde atık sularla ilgili olarak yer altı suyunun analizi yapılmaktadır. Bu bağlamda, Bakanlık bir yeraltı suyu ve kaynak suyu arıtma tesisi kurmuştur. Bu işletmeler faaliyet göstermektedir.
44. Aynı zamanda, Türkiye'de uzun yıllardır hava kirliliğinin önlenmesi, kömür üretimi ve kömürün doğrudan hava kirliliği üzerindeki etkisinin azaltılması konusunda normatif bir hareket vardır. Bu bağlamda, Türkiye'de ısınma amacıyla uygun olmayan kömür kullanımı önlenmiştir. Aynı zamanda, madencilik faaliyetleri sırasında kullanılan petrol ve petrol çözümleri mevzuatı bulunmaktadır.
45. Madencilik sektörü bu alandaki tüm ortaklar tarafından desteklenmeli ve yatırım yapılmalıdır. Bu bağlamda, madencilik faaliyetlerinde risk analizi ve ilgili madencilik şirketleri kritik öneme sahiptir.

III. TÜRKPA ÜYE ÜLKELERİNİN İŞBİRLİĞİ VE SONUÇLARI

46. Doğal kaynaklar ekonomik faaliyetlerin esası, yaşam kalitesinin en önemli faktörü, şimdiki ve gelecek nesillerin refahının temelidir. Bu nedenle, doğal kaynakların etkin yönetimi, rasyonel kullanımı, ekonomik gelişme ve çevrenin korunması için ön şarttır.
47. Görüldüğü gibi, TÜRKPA üye ülkelerinin çevresel hedeflerini desteklemek amacıyla, bu ülkelerdeki çevresel durumu iyileştirmek için Avrupa mevzuatı ile uyumlu olarak bir dizi önemli kanun, yasa ve devlet programı hazırlanmış ve onaylanmıştır. Bu önlemler, ilk aşamada acil çevresel sorunların çözülmesi ilkesi doğrultusunda ilgili devlet programları çerçevesinde uygulanmıştır.
48. Uluslararası örgütlerle ve gelişmiş ülkelerle ilişkilerin genişlemesinin, TÜRKPA üye ülkelerinin çevre kirliliğini en aza indirmek için çevre politikasının ana yönlerinden biri olduğu belirtilmelidir.
49. Halk arasında doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda bilinçlenme düzeyi düşüktür. İnsanlar arasında doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusundaki farkındalık ve anlayış düzeyi, sorunun başarılı çözümünde önemli bir faktördür.

50. TÜRKPFA üyesi ülkeler, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ve uluslararası örgütler çerçevesinde ilgili alanlarda işbirliği yapabilirler.
51. “Ormanların Doğal Zenginliklerinin Korunması ve Doğal Kaynakların Çevresel Açıdan Verimli Kullanımı” konulu Çalıştay, 23-24 Ocak 2019 tarihlerinde Ankara’da, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin desteğiyle gerçekleştirildi ve kurumlarımız arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesinde önemli rol oynadı. Üye ülkelerden uzmanlar birbirleriyle buluştular ve bilgi alışverişinde bulundular.
52. TÜRKPFA üyesi ülkelerin bu konuda işbirliği yapmaları için pek çok fırsat var. Karşılıklı ilişkilerin ortak faaliyetler ve çalıştaylar ve konferanslar, değişim programları gibi faaliyetlerle genişletilmesi, halklarının ve bölgenin çıkarlarına olan işbirliğini güçlendirecektir.